

نگاهی به واگذاری لاجین به جمهوری آذربایجان

نیروهای حافظ صلح روسیه کنترل کریدور لاجین را که نقش کلیدی برای کل منطقه قره‌باغ ایفا می‌کند و قره‌باغ کوهستانی و ارمنستان را به هم متصل می‌کند، به جمهوری آذربایجان واگذار کردند.



به گزارش آران نیوز به نقل از [خبرگزاری تسنیم](#)، جنگ دوم قره‌باغ، 44 روز به طول انجامید و در 10 نوامبر 2020 پایان یافت. در آن روز الهام علی‌اف رئیس‌جمهور آذربایجان و نیکول پاشینیان نخست‌وزیر ارمنستان بیانیه مشترکی را با میانجیگری ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه امضا کردند که در واقع پایه اصلی برای صلح قره‌باغ بود.

هم‌زمان با بازگرداندن اراضی آذربایجان در اطراف قره‌باغ کوهستانی که از سال 1994 تحت کنترل نیروهای مسلح ارمنستان بود، علی‌اف و پاشینیان در مورد اینکه با کریدور لاجین، تنها سرزمین مسری که جمهوری خودخوانده قره‌باغ کوهستان را به ارمنستان متصل می‌کند، توافق کردند. در پایان این جنگ، لاجین شهر کوچکی که در دامنه جنوب غربی رشته کوه قره‌باغ قرار داشت و در زمان اتحاد جماهیر شوروی ده‌ها هزار نفر در آن زندگی می‌کردند، پس از حدود 30 سال به آذربایجان بازگشت، اما کنترل این شهر و جاده ارمنستان به قره‌باغ توسط نیروهای حافظ صلح روسیه با مأموریت 5 ساله بود.

این کار در ابتدا کار آسانی نبود. اگرچه این قلمرو رسماً به آذربایجان تعلق داشت، اما در حین «ترانزیت» فقط کسانی که گذرنامه ارمنی داشتند، می‌توانستند بدون توافق وارد لاجین شوند و ارتش آذربایجان باید با روس‌ها در مورد هر گذرگاهی در طول کریدور به توافق می‌رسید. حتی در صورت توافق، کاروان آذربایجان را نیروهای حافظ صلح روسیه همراه می‌کردند.

درگیری‌های پس از آتش‌بس، اغلب در این جاده کوهستانی که فقط چند کیلومتر طول داشت رخ می‌داد. آذربایجانی‌هایی که از آنجا عبور می‌کردند، پرچم‌های ملی خود را از شیشه اتومبیل‌های خود آویزان کرده و نشان می‌دادند که این منطقه قلمرو آن‌هاست و هنگامی که ارمنی‌ها کاروان آذربایجان را می‌دیدند، به آنها پاسخ می‌دادند.

با گذشت زمان، این بحران آرام‌تر شد. در پاییز سال 2021، گذرگاهی از طریق راهرو لاجین برای اتومبیل‌های شخصی باز شد. با این حال، نیروهای حافظ صلح روسی همچنان در طول راهرو نظارت دقیق داشتند.

در آن زمان، در سال 2021، تنها 80 نفر در گذرگاه لاجین زندگی می‌کردند. بسیاری از آن‌ها با وحشت از این موضوع صحبت می‌کردند که به مردم محلی فرصت بسیار کمی داده می‌شد تا در روستاهای مجاور که تحت کنترل آذربایجان بودند جمع شوند و از آنجا خارج شوند. بیشتر آن‌ها جایی برای رفتن نداشتند. اندک ساکنان لاجین نمی‌خواستند جایی بروند. اما حالا ممکن است محبور شوند.

6 ماه پس از پایان جنگ را می‌توان دوران بدون جنگ و بدون صلح توصیف کرد. درگیری‌های محلی منظم وجود داشت.

تشدید تنش عمدتاً متوجه آذربایجان بود که حتی در ماه مارس سال جاری کنترل یک شهرک و ارتفاع دیگر در منطقه درگیر را به دست گرفت.

با این حال، در پایان ماه جولای، وضعیت در قره‌باغ به طور قابل توجهی بدتر شد. حکومت خودخوانده قره‌باغ، اعلام کرد که آذربایجان تلاش کرده تا از خط تماس عبور کند.

سپس نیروهای حافظ صلح روسیه از «سه مورد نقض رژیم آتش‌بس» توسط آذربایجان خبر دادند. بعداً طرفین با متهم کردن طرف مقابل، به یکدیگر شلیک کردند. در این تیراندازی چندین سرباز کشته شدند.

برخی از کارشناسان مستقل در آن زمان گفتند که مرحله جدید درگیری مربوط به تمایل الهام علی‌اف برای فشار آوردن به ایروان برای حل هر چه سریع‌تر مسائل مورد مناقشه است و زمان مناسبی برای این کار انتخاب کرده است، چراکه در حالی که روسیه درگیر جنگ در اوکراین است و تمام جهان در حال تماشای اتفاقات است، آذربایجانی‌ها تصمیم گرفتند بدون توجه به نیروهای حافظ صلح روسیه، تهاجمی تر عمل کنند.

مشکل اصلی حل نشده، کریدور لاجین بود که آذربایجان می‌خواست در آینده نزدیک آن را کنترل کند.

بر اساس قراردادهای پایان جنگ، ارمنستان و آذربایجان باید در مورد طرحی برای ساخت مسیر جدید با دور زدن لاجین تصمیم می گرفتند. نیروهای حافظ صلح روسیه باید مسیر جدیدی را در پیش می گرفتند. برای این کار سه سال مهلت داده شد و این مدت هنوز تمام نشده است. با این حال، مذاکرات و توافقات به درازا کشید.

پس از تشدید تنش شدید در 3 آگوست، «آرمن گریگوریان» دبیر شورای امنیت ارمنستان، درخواست های باکو برای کریدور لاجین را غیرقانونی خواند و عنوان کرد که ارمنستان هنوز با هیچ طرحی برای ساخت جاده جدید موافقت نکرده است.

اما این امر آذربایجان را منصرف نکرد. تا آن زمان، بخشی از مسیر را که از مرز منطقه لاجین با ارمنستان شروع می شود و به بزرگراه شوشا - جاده خانکندی متصل می شود، تکمیل کرده بود. اکنون آن ها اعلام کرده اند که جاده برای استفاده کامل، در بخش آذربایجان آماده است.

در آذربایجان معتقدند که ارمنستان در تمام این مدت به عمد تصویب طرح و ساخت وساز در خاک خود را به تعویق می اندازد. در مقابل، اصرار داشت که باید 3 سال صبر کرد.

با این حال، پس از تشدید وضعیت در اواخر ژوئیه و اوایل آگوست، روند تسریع شد. جمهوری خودخوانده قره باغ کوهستانی اعلام کرد که آذربایجان خواستار تخلیه روستای لاجین و زابوخ تا 5 آگوست است. کم بعد، تاریخ به 25 آگوست منتقل شد.

ارمنی ها همچنان در سرزمین هایی که تحت کنترل آذربایجان بود، به زندگی خود ادامه می دهند. بسیاری از آن ها نمی توانند با مقامات ارمنی در مورد حل و فصل، به توافق برسند.

جمهوری خودخوانده قره باغ قول داده که مسکن موقت به آن ها بدهد، اما همه موافق نیستند. وضعیت اسکان موقت برای خیلی ها مناسب نیست، در حالی که دیگران از اینکه همه وعده ها فقط حرف است، عصبانی هستند.

ساکنان محلی که در بلاتکلیفی کامل به سر می بردند، نمی دانند کجا خواهند رفت، کجا می توانند بمانند و اگر چنین است، چه اتفاقی برای آن ها خواهد افتاد.

در آغاز ماه آگوست، مقامات جمهوری قره باغ کوهستانی به ساکنان ارمنی روستاهای لاجین، سوس و زابوخ اعلام کردند که باید تا 25 آگوست خانه های خود را ترک کنند و این سرزمین ها در نهایت باید تحت کنترل آذربایجان قرار گیرد. این اعلامیه برای روستاییان بسیار غیرمنتظره بود. اکثر مردمی که در جریان جنگ دوم قره باغ به آنجا گریختند به امید ادامه زندگی در روستاهای خود به خانه ها، خود بازگشته بودند.

اهالی محلی تا لحظه آخر باور نداشتند که واگذاری به آذربایجان امکان پذیر است، چراکه پس از جنگ سال 2020، مدرسه روستاها دوباره تجهیز شد، دیوارها تعمیر و رنگ آمیزی شدند، میزها نوسازی شدند. معلمان جدید از ارمنستان برای تدریس به اینجا آمدند، اما اکنون مدرسه نیز باید رها شود.

مردم لوازم خانگی خود را برداشتند و لوازم غیرضروری را سوزاندند. حتی ویدئوهایی در اینترنت وجود دارد که نشان می دهد چگونه برخی از ساکنان برای جلوگیری از تحویل خانه های خود به آذربایجانی ها، آن ها را آتش زدند. البته مقامات جمهوری خودخوانده قره باغ هشدار دادند که در این صورت مردم غرامت دریافت نخواهند کرد.

جمهوری خودخوانده قره باغ برای هر نفر 40 هزار درام (حدود 99 دلار) و حواله 10 میلیون درام (حدود 24 هزار و 600 دلار) برای خرید یا اجاره آپارتمان به آن ها پیشنهاد داده اند. البته این پول در خود ارمنستان فقط برای اجاره کافی است، نه برای خرید خانه.

علاوه بر این، ساکنان سابق لاجین که چنین حواله ای را دریافت کرده بودند، با مشکلاتی مواجه شده اند؛ بانک های ارمنستان به جنین اسناد، مشکوک هستند و اغلب آن ها را نمی بپذیرند.

الهام علی اف رئیس جمهور آذربایجان علاقه ای برای حضور آرامنه در لاجین ندارد و اعلام کرده: افراد غیرقانونی اسکان داده شده باید از شهر لاجین، روستاهای زابوخ و سوس خارج شوند. این طبیعی است. اقامت آن ها در آنجا در واقع جنایت جنگی است، زیرا این برخلاف قوانین کنوانسیون ژنو است. از سکونتگاه های غیرقانونی در اراضی اشغال شده حلوگری کنیم.

پس از واگذاری کریدور لاجین، این سؤال مطرح شد که در صورت واگذاری جاده به کنترل آذربایجان، جمهوری خودخوانده قره باغ چگونه باید با ارمنستان ارتباط برقرار کند؟ خبرنگاران ارمنی پس از بازدید از این منطقه، می گویند راه جایگزین وجود دارد.

اندکی قبل از انتقال کریدور لاجین، مقامات ارمنی قره باغ پیشنهاد کردند که مردم از مسیر جایگزین استفاده کنند و اعلام کردند: مردم می توانند از جاده ای که از نزدیک شوشا می گذرد و تحت کنترل نیروهای حافظ صلح روسی است استفاده کنند.

با این حال، مشکل به طور کامل حل نخواهد شد. چراکه ارمنستان و جمهوری خودخوانده قره باغ کوهستان، هنوز باید تره‌ها، بره‌ها و خطوط ارتباطی را نه‌کریدور موقت حدید منتقا، کنند. البته برای ساکنان قره باغ، مشکل اصلی همچنان خط لوله گاز است. این خط لوله تا حدی از سرزمین‌ها، تحت کنتررا، آذربایجان، می‌گذرد و این مشکل هنوز حل نشده است.

نویسنده: حمید قدسی آذر کارشناس مسائل قفقاز و ترکیه